

РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ РОБІТ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ У 2022 РОЦІ

У 2022 році Державною науковою установою "Книжкова палата України імені Івана Федорова" виконано прикладні науково-дослідні роботи (НР) за двома темами:

Розроблення і комплексний аналіз адміністративних даних випуску видань України у 2021—2022 рр. та формування електронних довідково-інформаційних ресурсів.

Державний реєстраційний № 0122U000587.

Керівник: директор, професор Сенченко М.І.

Розроблення баз даних поточної державної бібліографії України 2021—2022 рр. та ретроспективного фонду 1920-х, 1950-х, 1960-х рр.

Державний реєстраційний № 0122U000588.

Керівник: заступниця директора з наукової роботи Гуцол Г.О.

Тема 1. Розроблення і комплексний аналіз адміністративних даних випуску видань України у 2021—2022 рр. та формування електронних довідково-інформаційних ресурсів

Ключові слова: АДМІНІСТРАТИВНІ ДАНІ, ВИПУСК ВИДАНЬ, КНИГОВИДАННЯ, МОНИТОРИНГ, ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК, СТАТИСТИЧНИЙ ОБЛІК, ЗМІ, УДК, НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ, ISBN/ISMN, ISSN, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.

Об'єкти дослідження: обов'язкові примірники видань, українські та зарубіжні засоби масової інформації, інформаційні бази даних, Міжнародні стандартні номери (ISBN, ISMN, ISSN), національні еталонні таблиці Універсальної десяткової класифікації (УДК).

Мета роботи: забезпечення галузі та суспільства адміністративними даними випуску видавничої продукції, що характеризують явища й процеси, які відбуваються у видавничій сфері, електронними інформаційними ресурсами з питань видавничої та бібліотечної справи і сприяння ефективному використанню видавцями нормативних документів та інформаційних матеріалів для підвищення загального рівня культури видавничої продукції.

Методи дослідження: моніторинг, аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування — під час підбиття підсумків на різних етапах дослідження. Статистичний метод використовувався для обробки результатів аналізу видавничої діяльності.

Розроблено та проаналізовано адміністративні дані випуску видань в Україні у 2021—2022 рр. за кількісними показниками у взаємозв'язку з якісними ознаками; досліджено стан книговидання у 2022 р. та спрогнозовано його обсяги, повноту надходжень обов'язкового примірника видань. Розроблено проект національного стандарту — ДСТУ 4861:__ (ISO 8:2019, NEQ; ISO 1086:1991, NEQ; ISO 7275:1985, NEQ) "Інформація та документація. Видання, Вихідні відомості". Актуалізований змінами та доповненнями за 2014—2015 рр. електронний інформаційний масив національного еталону Універсальної десяткової класифікації; відредагована національна база даних "Універсальна десяткова класифікація (УДК)", експортованої у міжнародну базу даних Консорціуму УДК (Нідерланди, м. Гаага).

Актуалізовано базу даних із застосування міжнародних стандартних номерів ISBN/ISMN та ISSN; моніторингу діяльності українських і зарубіжних джерел ЗМІ з визначених проблем, формування довідника "Календар знаменних і пам'ятних дат", інформаційного наповнення веб-сайту Книжкової палати України. Розроблено аналітичні огляди за темою дослідження.

Результати НР:

1. Звіт (адміністративні дані) про випуск періодичних і продовжуваних видань (крім газет) в Україні у 2021 р.

Подано в Держкомтелерадіо, Державну службу статистики 30.06.2022 для складання офіційної державної статистики.

2. Звіт (адміністративні дані) про випуск газет в Україні у 2021 р.

Подано в Держкомтелерадіо у складі звіту, Державну службу статистики 30.06.2022.

3. Звіт (адміністративні дані) про випуск неперіодичних видань в Україні у 2021 р.

Подано в Держкомтелерадіо у складі звіту, Державну службу статистики 30.06.2022.

Аналітичні огляди щодо випуску періодичних і продовжуваних та неперіодичних видань у 2021 р. подано в Держкомтелерадіо з інформаційними записками за відповідний період, оперативні дані про випуск видань опубліковано на сайті Книжкової палати України.

4. Остаточні узагальнені дані про надходження обов'язкових примірників видань України за 2021 р. та узагальнені дані про надходження обов'язкових примірників видань України за I кв., I півріччя, за 9 місяців 2022 р. та станом на грудень 2022 р. подано в Держкомтелерадіо з інформаційними записками за I, II, III кв. 2022 р., за 2022 — у заключному звіті.

За результатами аналізу звітів про випуск друкованих ЗМІ на грудень 2022 р. суб'єктам діяльності цих видань було направлено 8 офіційних (рекомендованих) та 59 електронних листів щодо ненадсилання звітів та обов'язкових примірників видань. Підсумком проведеної роботи стало те, що 8 суб'єктів діяльності друкованих ЗМІ дослали 8 звітів за формою 1-В (ЗМІ) та 10 суб'єктів доставили обов'язкових примірників 11 назв видань.

Загалом упродовж звітнього періоду 81 видавець книжкової продукції та 35 суб'єктів діяльності друкованих ЗМІ отримали консультації стосовно доставляння обов'язкових примірників видань та надання звітності.

5. Базу даних друкованих ЗМІ використано для надання послуг та інформування громадськості, опубліковано на сайті Книжкової палати України.

6. Аналітичні огляди: за результатами моніторингу ЗМІ щодо інформаційної насиченості та змісту їх матеріалів; висвітлення у ЗМІ питань книговидавництва в Україні та світі у 2022 р.; висновки та практичні рекомендації з цього питання подано в Держкомтелерадіо з інформаційними записками за відповідний період та у заключному звіті.

Актуалізована бази даних українських і зарубіжних ЗМІ висвітлює ситуацію в Україні у 2022 р.

7. База даних суб'єктів видавничої справи (видавців) – користувачів систем ISBN, ISMN та ISSN за 2022 р.

Станом на 29.12.2022 база даних користувачів систем ISBN та ISMN містить відомості про 4623 суб'єкта видавничої справи, що здійснює видавничу діяльність.

Упродовж поточного року в системі ISBN зареєстровано 58 нових видавців, яким присвоєно відповідні ідентифікатори видавців. У поточному році найбільше зареєстровано нових видавців — користувачів системи ISBN з Києва (37). Найбільше зареєстровано суб'єктів видавничої справи, що здійснюють видавничу діяльність у формі організаційно-правового господарювання "товариство з обмеженою відповідальністю" (24), "фізичні особи-підприємці" (19).

Станом на 29.12.2022: надано в користування 121 Міжнародний стандартний номер серіальних видань (ISSN), 42 Сертифікати та актуалізовано 38 записів ISSN. Надано понад 3250 консультацій по телефону та через електронну пошту з питань ISBN/ISMN/ISSN.

8. Електронний реєстр помилкових ISBN, ISMN та електронні реєстри ідентифікаторів видавців у системах ISBN, ISMN за 2022 р. використано для публікацій помилкових ISBN, ISMN в державних бібліографічних покажчиках.

9. Електронний ресурс "Календар знаменних і пам'ятних дат" за II, III, IV кв. 2022 р., I кв. 2023 р. У виданні розміщено перелік знаменних і пам'ятних дат, що відбулися у різні роки, у квітні—грудні 2022 та у 2023 рр. — відповідно 1575 і 577 подій наукового, суспільного, політичного та культурно-мистецького життя України і світу, нариси про відомих вітчизняних і зарубіжних письменників, діячів науки та культури, підготовлені фахівцями відділу наукового редагування бібліографічної інформації.

10. Розроблено проект національного стандарту — ДСТУ 4861:__ "Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості". Проект національного стандарту відповідає міжнародним стандартам, положення яких стосуються презентації та ідентифікації періодичних видань, оформлення титульних аркушів книг та подання інформації про назву серії, а саме таких: ISO 8:2019 "Documentation — Presentation of periodicals", ISO 1086:1991 "Information and documentation — Title leaves of books", ISO 7275:1985 "Documentation — Presentation of title information of series" у частині побудови, викладу та оформлення вихідних відомостей у неперіодичному (книжковому), періодичному та продовжуваному виданнях.

11. Складено "Інструкцію про порядок надання Міжнародного стандартного номера серіального видання (ISSN) в Україні". Призначено фахівцям видавництва, видавничих організацій і фізичним особам — суб'єктам видавничої справи для використання у своїй практичній діяльності.

12. Впровадження національного еталона УДК в Україні у 2022 р. Опрацьовано 1477 звернень від видавничих організацій та фізичних осіб стосовно консультації з визначення індексів УДК, авторського знака для видань. Більшість звернень за географією були з Києва, а також з Дніпра, Запоріжжя, Тернополя, Варви (Чернігівська обл.), Одеси, Золотоноші, Черкас, Львова, Білої Церкви, Глухова, Кривого Рогу, Харкова.

13. Відредагована національна база даних "Універсальна десяткова класифікація (УДК)". Розділ "Допоміжні таблиці" у кількості 35 564 полів із врахування індекса УДК та його опису та подальшого деталізування. Промарковано відповідними тегами загалом 15 825 класів (поле <01>) також до кожного класу відкориговано опис, примітки, приклади комбінування. Ця НР уможливує використання Універсальної десятикової класифікації українською мовою на сайті Консорціуму УДК (Нідерланди, м. Гаага).

14. Актуалізований веб-сайт Книжкової палати України з оновленими сторінками.

Наукова новизна: вперше розроблено та опрацьовано адміністративні дані випуску видавничої продукції суб'єктами видавничої діяльності у 2021—2022 рр.; розроблено проект національного стандарту; досліджено стан функціонування систем обов'язкового примірника, ISBN/ISMN та ISSN у 2022 р.; створено нові електронні інформаційні та бібліографічні ресурси.

Результати НР будуть використані: Держкомтелерадіо, Державною службою статистики України, іншими органами державної влади для визначення напрямів державної політики у видавничій справі та інформаційній сфері, суб'єктами видавничої справи, бібліотеками, організаціями в галузі ЗМІ, науковими установами та навчальними закладами.

Сфера застосування: статистична, видавнича, книготорговельна, бібліотечна, інформаційна, освітня.

Тема 2. Розроблення баз даних поточної державної бібліографії України 2021—2022 рр. та ретроспективного фонду 1920-х, 1950-х, 1960-х рр.

Ключові слова: **ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК; АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНЕ ОПРАЦЮВАННЯ; ПОТОЧНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОГРАФІЯ; НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОГРАФІЯ; РЕТРОСПЕКТИВНА БІБЛІОГРАФІЯ; БІБЛІОГРАФІЧНА БАЗА ДАНИХ; БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ; АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД.**

Об'єкти дослідження: обов'язкові примірники видань України 2021—2022, 1927, 1955, 1961, 1964—1991 рр., бази даних державної бібліографії за 2021 р.

Мета роботи: забезпечення суспільства повною, систематизованою за усіма галузями науки бібліографічною інформацією про всі види видань 2021—2022 рр., випущені на терені України, аналітичною інформацією про тематичну спрямованість книговидання та публікацій у науковій періодиці; уведення у науковий обіг відомостей про окремі види видань ретроспективного фонду Державного архіву друку за визначений період.

Методи дослідження: аналітико-синтетичне опрацювання, бібліографічне виявлення, бібліометричний аналіз, бібліографічна характеристика, групування, систематизування.

Здійснено аналітико-синтетичне опрацювання документного потоку видань 2021—2022 рр. та створено бази даних електронних каталогів усіх видів неперіодичних та періодичних (газет 2021 р., періодичних (крім газет) та продовжуваних 2022 р.) видань; державної бібліографії книг, авторефератів дисертацій, журнальних та газетних статей, рецензій за 2022 р., нотних, картографічних та образотворчих видань за 2021 р.; забезпечено тематичну повноту баз даних газетних та журнальних статей шляхом розроблення нових редакцій переліків газет і журналів, які підлягають суцільному перегляду і відбору публікацій, що увійшли у бази даних державної бібліографії поточного року; створено ретроспективні бази даних колгоспних газет 1961 р. (з Кіровоградської по Чернігівську обл.), журналів 1964 р., образотворчих видань 1955 р., книг мовою їдиш 1936—1937 рр., а також базу даних "Письменники доби становлення української державності": книжкові видання 1922 р.; здійснено історико-фондознавче дослідження і розроблено рукопис монографії "Книга і періодика України в історичному контексті: 1965—1991 рр."; сформовано тематичні бібліографічні бази даних щодо євроатлантичної інтеграції України за 2022 р.; актуалізовано записами поточного року зведені бібліографічні бази даних; здійснено бібліометричний аналіз баз даних державної бібліографії книг і публікацій в наукових журналах за 2021 р. і розроблено аналітичні огляди.

Результати НР:

1. Бази даних електронних каталогів, поточної та ретроспективної державної бібліографії, тематичні бази даних загальним обсягом 64 230 записів, актуалізовано 127 записів ретроспективної бази даних газет 1927 р.

Обсяг поточних баз даних — 56 144 записів, у тому числі:

- бази даних електронних каталогів неперіодичних видань — 22 167 записів;
- бази даних електронних каталогів періодичних і продовжуваних видань — 2 744 записи;
- бази даних державної бібліографії (літописів) — 31 233 записи.

2. Нові редакції переліків періодичних і продовжуваних видань для суцільного перегляду і відбору публікацій у бази даних "Літопис газетних статей" та "Літопис журнальних статей" 2022 р.:

Перелік газет містить 50 назв видань.

Перелік журналів, бюлетенів і збірників — 469 назв видань.

3. Аналітичні огляди за матеріалами бази даних державної бібліографії 2021 р. з використанням бібліометричних методів дослідження:

— "Книги України в дзеркалі державної бібліографії";

— "Дослідження тематичної спрямованості публікацій у науковій періодиці України 2021 року за розділами УДК".

Проаналізовано 15 390 записів бази даних на книги 2021 р. та 11 791 запис на журнальні статті.

4. Актуалізовані записами поточного року зведені бази даних електронних каталогів та державної бібліографії.

У 2022 р. зведені бази даних актуалізовано 51 320 записами, у тому числі бази даних електронних каталогів 22 167 записами, державної бібліографії — 29 153 записами.

Зведені бази даних електронних каталогів містять 661 936 записів, державної бібліографії 1 075 990 записів. Разом 1 737 926 записів.

5. Ретроспективні бібліографічні бази даних.

Загальна кількість створених записів у бази даних — 2 693, зокрема за видами:

— колгоспних газет 1961 р. — 936 записів;

— періодичних (крім газет) і продовжуваних видань за 1964 р. — 261 запис;

— образотворчих видань 1955 р. — 941 запис;

— книг мовою їдиш 1936—1937 рр. — 276;

— бази даних "Письменники доби становлення української державності: книги 1922 р." — 279 записів.

Актуалізовано базу даних газет 1927 р. — 127 записів.

6. Здійснено історико-фондознавче дослідження Державного архіву друку "Книга і періодика України в історичному контексті" за 1965—1991 рр.

У рамках цього дослідження видано монографію:

Дояр Л. В. Книга і періодика України в історичному контексті: 1965—1991 рр. // Лариса Дояр. — К. : Ліра-К., 2022. — 222 с.

Підготовлено і опубліковано в науковому фаховому журналі "Вісник Книжкової палати" аналітичні огляди:

- "Дослідження тематичної спрямованості публікацій у науковій періодиці України 2021 року за розділами УДК (за матеріалами бази даних державної бібліографії "Літопис журнальних статей")";

- "Книги України в дзеркалі державної бібліографії (за матеріалами баз даних державної бібліографії "Літопис книг" за 2021 р.)";

- "Українська художня література 1922 р.: поезія, проза, драматургія"

7. Тематичні бази даних.

Загальний обсяг створених у 2022 р. тематичних бази даних — 5393 записи, зокрема:

– щодо євроатлантичної інтеграції України — 133 записи;

– тематичних колекцій образотворчих плакатів — 5 202.

8. Фонд Державного архіву друку

У 2022 р. фонд Державного архіву друку поповнено 64 422 виданнями. Кількісну характеристику фонду станом на 01.01.2023 наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 — фонд Державного архіву друку станом на 01.01.2023

Вид видань	Кількість друк. од.
Книги і брошури	1 161 597
Службові документи	8 922
Видання групового опрацювання	28 782

Вид видань	Кількість друк. од.
Автореферати дисертацій	99 621
Газети	11 126 276
Періодичні (крім газет) та продовжувані видання (журнали, бюлетені, збірники, календарі)	448 004
Нотні видання	21 372
Образотворчі видання	97 971
Картографічні видання	4 919
Текстові аркушеві видання	1 957 048
Електронні видання	1 329
Всього:	14 955 841

Наукова новизна: вперше в Україні розроблено і видано монографію на основі історико-фондознавчого дослідження видань 1965—1991 рр. з фонду Державного архіву друку; створено бази даних державної бібліографії усіх видів видань за 2021—2022 рр.; сформовано бібліографічні бази даних тематичних колекцій образотворчих плакатів 1917—1955 рр.; розроблено аналітичні огляди на основі бібліометричного аналізу баз даних державної бібліографії книг і журнальних статей за 2021 р.; створено ретроспективні бази даних видань з фонду Державного архіву друку. Аналога цим розробкам немає.

Соціальний ефект полягає у забезпеченні суспільства бібліографічною інформацією про всі види видань, випущені в Україні у 2021—2022 рр.; аналітичними документами щодо книговидання і періодики; ретроспективною бібліографічною інформацією про фонд Державного архіву друку.

Результати НР будуть використані державними органами влади, бібліотеками, ВНЗ, іншими користувачами інформації.

Сфери застосування: видавнича, інформаційна, галузі науки, освіти, культури.